

Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Кафедра польської філології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан
філологічного факультету
“31” серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЕНДЕР І КУЛЬТУРА

галузі знань 03 Гуманітарні науки
дисципліна вільного вибору студента
гуманітарного та соціально-економічного напрямку

Львів – 2020

Робоча програма навчальної дисципліни **Гендер і культура**, що належить до дисциплін вільного вибору студента гуманітарного та соціально-економічного напрямку. – Львів, 2020. – 9 с.

Розробник:

Стельмах Христина Миколаївна, доцент кафедри польської філології, кандидат філологічних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри польської філології Львівського національного університету імені Івана Франка

Протокол № 13 від 30.06.2020 р.

/ Завідувач кафедри польської філології

(Кравчук А.М.)

30.06.2020 р.

Затверджено Вченою радою філологічного факультету

Протокол № 10 від 30.06.2020р.

30.06.2020 р.

Голова

(Пилипчук С.М.)

Робоча програма навчальної дисципліни **Гендер і культура**, що належить до дисциплін вільного вибору студента гуманітарного та соціально-економічного напрямку. – Львів, 2020. – 9 с.

Розробник:

Стельмах Христина Миколаївна, доцент кафедри польської філології, кандидат філологічних наук

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри польської філології Львівського національного університету імені Івана Франка

Протокол № 13 від 30.06.2020 р.

Завідувач кафедри польської філології _____ (Кравчук А.М.)

30.06.2020 р.

Затверджено Вченою радою філологічного факультету

Протокол № 10 від 30.06.2020р.

30.06.2020 р. Голова _____ (Пилипчук С.М.)

1. Опис навчальної дисципліни

Курс «Гендер і культура» є складовою циклу дисциплін вільного вибору студента (гуманітарного та соціально-економічного напрямку) 3-го року навчання студентів усіх факультетів ЛНУ імені Івана Франка (бакалаврат). На заняттях з дисципліни «Гендер та культура» студентки та студенти ознайомлюються із основами гендерних досліджень, набувають знань про основні здобутки феміністичної теорії, знайомляться з механізмами конструювання гендеру, поняттями про гендерні ролі, гендерні стереотипи, прояви сексизму в різних галузях та текстах культури (лінвістиці, літературі, фільмі, мас-медіа).

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 03 <u>гуманітарні науки</u>	Нормативна	
Модулів – 1		<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 1		3-й	
		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин 90		6-ий	
		<i>Лекції</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1		16 год.	
		<i>Практичні</i>	
		16 год.	
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
		58 год.	
		ІНДЗ:	
		Вид контролю: Денна форма – залік	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

На заняттях з дисципліни «Гендер та культура» студентки та студенти ознайомлюються із основами гендерних досліджень, набувають знань про основні здобутки феміністичної теорії, знайомляться з механізмами конструювання гендеру, гендерними ролями, гендерними стереотипами, проявами сексизму в різних галузях та текстах культури (лінгвістиці, літературі, фільмі, мас-медіа).

Для досягнення мети навчальної дисципліни “Друга слов’янська мова” в процесі її викладання необхідно вирішити такі *завдання*:

- 1) ознайомити студентів із поняттям про гендер, теорії гендеру, гендерні дослідження;
- 2) розглянути проблеми гендеру в окремих галузях культури, текстах сучасної культури та мас-медіа ;
- 3) проаналізувати основні напрямки ;
- 4) з’ясувати важливість гендеру в окремих галузях культури та масової культури (мові, літературі, фільмі) та мас-медіа (зокрема, у рекламних текстах) ;
- 5) ознайомити студентів з головними досягненнями теорії гендеру та феміністичної теорії у галузі лінгвістики, літературної феміністичної критики;
- 6) обговорити зі студентами проблеми гендеру та сексизму у сучасних текстах культури та на прикладі різних культурних практик.

У результаті вивчення дисципліни “Друга слов’янська мова” **студенти повинні знати:**

- значення таких термінів та явищ як рід, стать, гендер, фемінізм, гендерні стереотипи, гендерні упередження, сексизм;
- основні засади та ключові теорії феміністичної лінгвістики, феміністичної літературної критики, феміністичної критики фільму;
- поняття про теорії гендеру в гуманітарних науках

вміти:

- робити гендерний аналіз підручників, дитячих книжок, візуальної (та іншої) реклами
- Орієнтуватися в основних напрямках феміністичної лінгвістики, феміністичної літературної критики та феміністичної теорії фільму;
- застосовувати тест Бекдел та інші тести на виявлення сексизму у культурі, у тому числі в популярній культурі;
- застосовувати гендерний підхід до аналізу текстів, явищ культури та культурних практик:

Програмні результати:

ПНР 4. Уміти аналізувати та опрацьовувати інформацію з наукових джерел.

ПНР 5. Раціонально організувати власну навчальну та науково-професійну діяльність, вміти ефективно будувати стратегію саморозвитку та професійного вдосконалення.

ПНР 7. Уміти співпрацювати та комунікувати у колективі.

ПНР 10. У своїй професійній діяльності використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології, наукометричні платформи.

ПНР 16. Окреслювати основні проблеми дисципліни, що визначають конкретну гуманітарну галузь, пояснювати їх взаємозв’язок у цілісній системі знань.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Гендерна проблематика в культурі.

Тема 1. Поняття про гендер та гендерні студії у культурі та соціумі. Що таке фемінізм? Завдання та цілі курсу. [1, с.3-15].

Тема 2. Гендер і фільм. Гендерні упередження у фільмах та кіноіндустрії. Тест Бекдел (воркшоп). Інші Тести на виявлення сексизму у кіно (тест Еллен Уїлліс, тест Мако Морі та ін.) Гендерна теорія фільму. Текст Лори Малві «Візуальна насолода та наративний фільм». Обговорення гендерно-рольових відносин в одному із серіалів. [1, с.7-11].

Тема 3. Гендер і мова. Андроцентричність мови. Лінгвістична асиметрія у слов'янських та романо-германських мовах. Лексична асиметрія у мові та андроцентризм у Концепція жіночої мови у міфах та фольклорі. Питання жіночого гендерлекту (гендерлект у японській мові, жіночий та чоловічий варіант мови південно-каліфорнійських індіанських племен яна (yana) та ін. [1, с. с.13, 15-21].

Тема 4. Гендер і мас-медіа. Жіночі та чоловічі образи у рекламі. Гендерні стереотипи та сексизм у рекламі. Обговорення гендерних аспектів у вибраних зразках реклами. [1, 7-15].

Тема 5. Репрезентації гендеру у дитячих книжках та шкільних підручниках. Гендерний аспект соціалізації статей. Аналіз гендерних ролей та стереотипів у шкільних підручниках, текстах та малюнках дитячих книжок. [1, с. 15-31].

Тема 6. Чоловічі студії: основні напрямки розвитку та проблематика. Агресивна та токсична маскуліність. Криза маскуліності. Типи маскуліності у сучасній культурі та субкультурах. Проблема відповідального батьківства. [1, с.13, 16-17, 23-28].

Тема 7. Гендер і література. Проблема жіночого авторства та жіночої історії літератури. Основні напрямки феміністської критики. Аналіз та обговорення фрагментів текстів, що презентують практику жіночого письма та феміністичну прозу [1, с.9, 16-17, 28-34].

Тема 8. Гендерний вимір материнства та старості у сучасній культурі. Проблеми стосунків дочки та матері. Ідеалізація материнства у культурі. Проблема токсичного материнства. Гендерні аспекти старості. Проблема третього віку. Жіноча та чоловіча старість у сучасних мас-медіа та поп-культурі. Культ молодості та краси. Гендерні відмінності старіння жінок та чоловіків [1, с.26-32, 43-45].

3. Структура навчальної дисципліни

I семестр

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього го	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3		5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1.												
Змістовий модуль 1. Лексико-комунікативний цикл. Частина 1.												
Тема 1.		2	2			1						
Тема 2.		2	2			1						

Тема 3.		2	2		1						
Тема 4.		2	2		1						
Тема 5.		2	2		1						
Тема 6.		2	2		1						
Тема 7.		2	2		1						
Тема 8.		2	2		1						
Разом – зм. модуль 1	90	16	16		26						
Усього годин	90	16	16		58						

4. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Тест Бекдел (воркшоп). Інші ести на виявлення сексизму у кіно (тест Еллен Уїлліс, тест Мако Морі та ін.)	2
2.	Обговорення гендерно-рольових відносин в одному із серіалів.	2
3.	Особливості вербальної комунікації жінок та чоловіків (за Р.Лакофф, Д. Танен).	2
4.	Теорії жіночої мови (теорія дискримінації жіночих стилів висловлювання Р. Лакофф, теорія німих груп Е. Арденера, теорія гендерних субкультур та розподіл праці в мовленні П. Фішман). Феміністські способи подолання мовного сексизму та мовної андрогінності.	2
5.	Аналіз гендерних ролей та стереотипі у шкільних підручниках, текстах та малюнках дитячих книжок.	2
6.	Аналіз та обговорення фрагментів текстів, що презентують практику жіночого письма та феміністичну прозу	2
7.	Обговорення гендерних аспектів у вибраних зразках реклами.	2
8.	Гендерні аспекти старості. Проблема третього віку. Жіноча та чоловіча старість у сучасних мас-медіа та поп-культурі. Культ молодості та краси. Гендерні відмінності старіння жінок та чоловіків	2
Разом		16

5. Самостійна робота

2 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1.	Перегляд та аналіз фільму «Тельма і Луїза».	5
2.	Презентація на тему андроцентризму в окремих слов'янських, європейських, східних мовах.	7
3.	Мовна картина світу у прислів'ях з гендерним компонентом в польських, англійських, японських прислів'ях.	7
4.	Стиль мовлення та мовна гігієна на феміністичних інтернет-порталах.	7
5.	Опрацювання текстів з теорії феміністичної літературної критики.	8
6.	Робота над гендерним аналізом підручника або дитячої книги.	7
7.	Гендерні аспекти дитячої соціалізації.	8
8.	Гендерні особливості материнства в Україні: економічний, соціально-культурний аспекти.	8
	Разом	58

7. Розподіл балів, що присвоюються студентам

Поточний контроль та самостійна робота			Сума
Презентації, виступи	Активність на заняттях, участь у дискусіях	Відвідування	100 балів
50 балів: Реферування наукових статей – 20 балів Презентації власних досліджень з вибраної тематики – 20 балів	40 балів	10 балів	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
51-60	E		
21-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Рекомендована література

1. Ciało, płeć, literatura / G. Ritz, M. Hornung, M. Jędrzejczak, T. Korsak . Państwowe Wydawn. Wiedza Powszechna, 2001 – 727s.
2. Jasińska A. Dylematy feminizmu. W: T. Hołówka (red.), Nikt nie rodzi się kobietą, s. 313–32. Warszawa: Czytelnik, 1982.
3. Janion M. Kobiety i duch inności. Warszawa: Wydawnictwo Sic!, 1996.
4. Karwatowska M –Szpyra-Kozłowska, J. Lingwistyka płci: Ona i on w języku polskim. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2005.
5. Kłosińska K. Feministyczna krytyka literacka. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2010.
6. Kuran M. Starość i młodość w literaturze i kulturze. Łódź, 2016. – 364s.
7. Lacoff R. Language and woman's place // Language in Society, Vol. 2, No. 1 .Apr., 1973, pp. 45-80.
8. Łaziński M. O panach i paniach. Warszawa: PWN, 2006. – 360s.
9. Woźniak Z. Profile starości. Poznań: Wydawnictwo Miejskie, 2002.
10. Антологія феміністичної філософії. Київ: Основи, 2006.
11. Бёрд Ш. Теоретизируя маскулинности: современные тенденции в социальных науках // Наслаждение быть мужчиной: западные теории маскулинности и постсоветские практики / Под ред. Ш. Берд и С. Жеребкина. – СПб.: Алетейя, 2008. – С. 7-37.
12. Бурейчак Т. Чоловіки в кризі: українські медіа-дискурси та гендерна ідеологія // Український соціум. – No 2 (37). – 2011. – С. 35-50.
13. Гендер для медій. Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманова . Київ: Критика, 2017.
14. Гендер і культура : зб. статей / уряд. В. Агеєва, С. Оксамитна. - К. : Факт, 2001. - 222 с.
15. Гендерний підхід: історія, культура, суспільство [Текст] / ред. Л. Гентош, О. Кісь ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка, Інститут історичних досліджень, Науково-дослідний Центр "Жінка і суспільство". - Л. : ВНТЛ-Класика, 2003. - 254 с.
16. Горошко Е. Гендерная проблематика в языкознании // Введение в гендерные исследования: учеб. пособие: в 2-х ч. / под ред. И. Жеребкиной. СПб.: Алетейя, 2001. Ч. 1. С. 508-542.
17. Кирилина А.В. Гендерные исследования в лингвистических дисциплинах / Гендер и язык. Антология. – Москва, 2005.
18. Малві Л. Візуальна насолода і наративний фільм. Незалежний культурологічний часопис «Ї». – Випуск 17. Львів, 2000.
19. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ: Основи, 2017. – 256с.
20. Марценюк Т. Чому не варто боятися фемінізму? Київ, Видавничий дім «Комора», 2018.
21. Най А. Семантика / Антологія феміністичної філософії. Київ: Основи, 2000. – С. 195-204.
22. Пол, гендер, культура : немецкие и русские исследования / пер. с нем. Н. Носова ; ред. Э. Шорэ, К. Хайдер ; Российский гос. гуманитарный ун-т, Фрайбургский ун-т. Институт славистики. – Москва, 1999. - 215 с.
23. Стельмах Х. Гендерні стереотипи в телевізійній рекламі // Наука в інформаційному просторі. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Том 3. Гуманітарні науки. – Дніпропетровськ, 2012. – С.57–61.

24. Стельмах Х. Репрезентації гендеру в українських та польських книжках для дітей // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. Збірник наукових праць. Вип. 18. – Київ. 2012. – С. 327–333.
25. Стельмах Х. Феномен жіночого письма: теорія та практика // *Studia metodologica*. – Тернопіль. – 2004. – № 14. – С. 103–108.
26. Терел Л. Мова і влада /Антологія феміністичної філософії. Київ: Основи, 2000. – С. 195-204.
27. Феминологія: Словарь терминів / Т. Н. Дубликаш [и др] ; ред. О. Н. Пищулина ; Харьковський національний ун-т ім. В.Н.Каразіна. - Харьков : Издательство ХНУ, 2002. - 301с.

Допоміжна

1. Analiza reklam prasowych z udziałem osób starszych. Oprac. A. Lapacz dla Fundacji „Ja Kobieta” 2007.
2. Arcimowicz K. Obraz mężczyzny w polskich mediach. Prawda - Fałsz – Stereotyp. Gdańsk, 2003.
3. Bartwicka H. Gatunki mowy a język kobiet (na przykładzie języka rosyjskiego) // *Linguistica Bidgostiana*. Bydgoszcz, 2007. – S.15-24.
4. Chabior A. Rozumienie starości i jej akceptacja: stan badań. Kieleckie Studia Pedagogiczne, 1998, nr 10, s. 123–133.
5. Rosiński C. Ocalić starość. Literackie obrazy starości w polskiej literaturze najnowszej. Lublin, 2015. – 114s.
6. Tannen D. I coś ty na siebie włożyła? Rozmowy matek i córek. Gdańsk, 2008. – 319s.
7. Таннен Д. Ты меня не понимаешь! Почему женщины и мужчины не понимают друг друга. Пер. с англ. — М.: Вече, Персей, АСТ, 1996. — 432 с.

14. Інформаційні ресурси

Вивчення дисципліни студентами передбачає вміння використовувати різні інформаційні ресурси, у тому числі Інтернет-джерела (словники, сервіси для вивчення, обговорення та популяризації гендерних студій і гендерної проблематики)

Гендерні студії. Незалежний культурологічний часопис «Ї». Випуск 17. Львів, 2000.

<http://www.ji.lviv.ua/n17texts/N17-gender.htm>

Дослідницький проект «Гендерні стереотипи в підручниках» (польською мовою)

<http://feminoteka.pl/wp-content/uploads/2016/03/gender-w-podrecznikach.-raport-tom-1.pdf>

Критика феміністична: східноєвропейський журнал феміністичних та квір-студій

<https://feminist.krytyka.com/ua>

Освітній науково-популярний онлайн-ресурс “Гендер в деталях” <https://genderindetail.org.ua/>

Освітній онлайн-ресурс про гендер польською мовою

<https://perspektywy.pl/>

Словник гендерних термінів

<http://a-z-gender.net/ua/feminitivi.html>

Словник фемінітивів

http://www.wicc.net.ua/media/Slovnyk_fem.pdf

Тест Бекдел для кінофільмів <https://bechdeltest.com/>